

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนา ชุดฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ ภาษาไทย สำหรับ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยกำหนดหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย
 - 1.1 ความสำคัญของภาษาไทย
 - 1.2 ธรรมชาติของภาษาไทย
 - 1.3 วิสัยทัศน์การเรียนการสอนภาษาไทย
 - 1.4 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.5 คุณภาพของผู้เรียน
2. การอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน
 - 2.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน
 - 2.4 กระบวนการอ่าน
 - 2.5 ระดับความเข้าใจในการอ่าน
 - 2.6 การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
 - 2.7 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา
 - 2.8 ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.9 วิธีการสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
3. ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย
 - 3.1 ลักษณะของแบบฝึก
 - 3.2 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก
 - 3.3 ประโยชน์ของแบบฝึก
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักฐานและการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

1.1 ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสำคัญที่ติดต่อกัน ทำให้สามารถประกอบธุรกิจงานและการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนการนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ความสำคัญของภาษาไทยมีดังนี้

1) เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เมื่อเรารู้จักความคิด อารมณ์ความรู้สึกความต้องการ ฯลฯ และต้องการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกความต้องการนั้น เราก็จะใช้ภาษาสื่อความหมายไปสู่ผู้อื่นด้วยการพูดและการเขียน รวมทั้งใช้ภาษาทำความเข้าใจเรื่องราว ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ฯลฯ กับผู้อื่นด้วยการฟัง การอ่านและการดู

ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันมักเป็นภาษาสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยสนทนา การพูดโทรศัพท์ การเขียนจดหมายส่วนตัว เป็นต้น ผู้ใช้มักมุ่งให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างรวดเร็วและมักไม่เคร่งครัดระเบียบกฎเกณฑ์ในการใช้ภาษา ภาษาลักษณะนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว ผันแปรไปตามเวลาและโอกาสสื่อสาร เช่น ภาษาของวัยรุ่น ภาษาในสื่อสารมวลชน เป็นต้น ส่วนการสื่อสารที่เป็นทางการไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน ผู้ใช้ภาษามักเคร่งครัดระเบียบกฎเกณฑ์การใช้ภาษา เลือกสรรคำที่ติดต่อสื่อสารให้ถูกต้องตรงความหมายเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกันในวงวิชาการเฉพาะกลุ่มเฉพาะอาชีพซึ่งมีภาษาและศัพท์เฉพาะ ภาษาไทยจึงมีศัพท์เฉพาะสาขา มีศัพท์บัญญัติใหม่ ๆ ที่ใช้ในวงการต่าง ๆ เช่น ธุรกิจ เทคโนโลยี เพื่อติดต่อสื่อสารกับคนในวงการนั้น ๆ การได้ศึกษาความหมายของภาษาและศัพท์เฉพาะวงการต่างๆ รวมทั้งสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้การสื่อสารเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์อันมีคุณค่าของบรรพบุรุษ

มีการมีใช้ภาษาบันทึกและบอกเล่าสืบต่อ ๆ กันมาผ่านยุคสมัยมารุ่นแล้วรุ่นเล่า คนรุ่นหลังจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือศึกษาแสวงหาความรู้ ประสบการณ์และสิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นมาใช้พัฒนาตนและสังคม

การแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการฟัง การอ่าน และการดูจากบุคคลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สภาพแวดล้อมรอบตัว ภาษาจะช่วยพัฒนาสติปัญญา กระบวนการคิดวิเคราะห์ การวิจารณ์ จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ นอกจากนั้น การใช้ภาษาโดยการพูดและการเขียน เเง่แก่ง ข้อมูลความรู้และวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นต่างๆแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นทำให้เกิด จ्ञาญรู้และ ประสบการณ์ทั้งองกาม ทำให้เป็นผู้มีชีวิตทัศน์และโลกทัศน์ที่สอดคล้องกับยุคสมัย สามารถติดตามความเจริญก้าวหน้าของศาสตร์ต่างๆ และทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ภาษายังเป็นเครื่องมือในการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์จากคนรุ่นก่อนและจากสังคม เพื่อปลูกฝังและหล่อหลอมให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามที่สังคมคาดหวัง ในขณะที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมบางประการที่ไม่เหมาะสมก็กระทำโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือโน้มน้าวใจ และชี้แนะให้เห็นโทษของเจตคติหรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสมแล้วใช้ภาษาชักจูงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของเจตคติและค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังภาษาจึงเป็นเครื่องมือของการศึกษา ถ่ายทอดและสืบต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ ระ พฤติ ปฏิบัติตาม

3) เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติสุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อพัฒนาสังคมให้มีสภาพก้าวหน้าตามเป้าหมายร่วมกัน อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันในหมู่คนจำนวนมากบางครั้งอาจมีปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารอันเนื่องจากการใช้ภาษาดังนั้นการใช้ภาษาไทยที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ไม่กำกวม เอ็นเอื่อ จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีความร่วมมือในสังคมไปร่ร่ง ปัญหาและความแตกแยก คนในสังคมย่อมมีความเข้าใจที่ดีต่อกันก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

สังคมไทยแม้ว่าจะมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยส่วนรวมร่วมกันก็ตาม แต่ก็มิกกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีถิ่นที่อยู่ วิถีชีวิตและภาษาเฉพาะกลุ่มแตกต่างกัน โดยจะมีภาษาของกลุ่มตนสำหรับสื่อสารกันในกลุ่ม เช่น ภาษาถิ่นต่าง ๆ ภาษาชนกลุ่มน้อย จึงมีการกำหนดให้ใช้ภาษาร่วมกัน เรียกว่าภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐานที่คนทุกกลุ่มทุกถิ่นยอมรับ และนำมาใช้สื่อสารให้เข้าใจตรงกันทั้งในการศึกษาทางราชการและในสื่อสารมวลชนการใช้ภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐานได้ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในสังคมไทยโดยส่วนรวม และสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ

นอกจากภาษาไทยจะทำให้คนในสังคมปัจจุบันมีความเข้าใจที่ดีต่อกันแล้ว ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือบันทึกเรื่องราว และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของบรรพบุรุษในรูปของวรรณคดีและวรรณกรรม การอ่านและการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมแต่ละสมัยทำให้ชนรุ่นหลังรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่ง ชีวิตความเป็นอยู่ เหตุการณ์ ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมสมัยนั้น ๆ ด้วย

4) เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ สังคมจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองก็เพราะคนในสังคมมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความรู้สึกผูกพัน เชื้อ เพาะ พ้องกัน เพราะคนไทยมีภาษาไทยเป็นภาษากลาง หรือภาษามาตรฐานใช้ร่วมกัน ภาษาไทยยังแสดงให้เห็นถึงชาติไทยมีอารยธรรมและ ความเจริญรุ่งเรืองก็เพราะมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่ใช้สื่อสารกัน ทำให้เกิดมีความสัมพันธ์ต่อกันและเกิดความผูกพันเป็นเชื้อชาติเดียวกัน ภาษาไทยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของชาติ เป็นพลังสำคัญทำให้คนไทยเกิดความปรองดองและร่วมมือกันที่จะพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อไป บางชาติมีภาษาใช้สื่อสารจำนวนมาก เช่นประเทศอินเดียมีภาษานับร้อยภาษาการสื่อสารจึงมีอุปสรรค ไม่สามารถทำความเข้าใจได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละกลุ่มมีภาษาใช้ของตนเอง ทำให้มีความคิดเห็นแตกแยก ขัดแย้ง มีความรู้สึกว่าเป็นคนต่างกลุ่ม จึงขาดความเป็นเอกภาพในชาติ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาชาติแม้อินเดียจะมีภาษากลางของชาติที่กำหนดให้ใช้ในภาคติดต่อกัน แต่ก็ไม่สามารถทำให้คนแต่ละกลุ่มมีความคิดมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันได้อย่างสนิทใจ แต่ชาติไทยถึงแม้ว่าจะมีภาษาถิ่นใช้ แต่ก็ยังเป็นภาษาถิ่นที่สามารถใช้สื่อสารสร้างความเข้าใจกันได้

5) เป็นเครื่องมือช่วยจรรโลงใจ โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกเพศทุกวัยต้องการได้รับความจรรโลงใจในชีวิตอยู่เสมอ เด็กเล็ก ๆ ต้องการฟังเสียงแห่งล่อล่อม เมื่อโตขึ้นฟังเสียงเพลงทั้งบทหรือขลุ่ยและทำนองย่อมทำให้เกิดความสำราญใจ

สื่อสารมวลชนในปัจจุบัน มีความสำคัญยิ่งในการ ให้ความจรรโลงใจแก่คนในสังคม นอกเหนือไปจากประโยชน์ด้านอื่น ๆ สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์นั้น ต้องใช้ภาษาเป็นหลักในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอยู่แล้ว ส่วนสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ก็ต้องใช้ภาษาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการนำเสนอด้วย จึงทำให้ผู้ฟัง ผู้ชม ได้เข้าใจข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน มีรสชาติและเกิดความจรรโลงใจได้เต็มที่

เรื่องราวที่ช่วยให้เกิดความจรรโลงใจและ ความชื่นบานจำเป็นต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อ ภาษาไทยจึงมีความสำคัญช่วยให้ชีวิตคนไทยมีความสุขชื่นรื่นรมย์ มีสุขภาพจิตที่ดีไม่เคร่งเครียดเกิดความคิดสร้างสรรค์และสังคมไทยดำรงอยู่ได้ด้วยดี

ดังนั้น ภาษาไทยจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทยคนไทยจำเป็นต้องตระหนักถึง ความสำคัญของภาษาไทยต้องทำความเข้าใจและศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษาและฝึกฝนให้มีทักษะ ฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้ การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสร้างความเป็นเอกภาพของชาติและความจรรโลงใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

1.2 ธรรมชาติของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นภาษาในตระกูลคำโดดและเป็นภาษาเรียงคำ มีวิวัฒนาการมานานกว่า 700 ปี คนไทยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือดำรงชีวิตและการสื่อสารทั้งการพูด การอ่าน การฟัง และการเขียน ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยของคนไทยที่ต่างจากชนชาติอื่น ดังคำกล่าวที่ว่า “สำเนียงส่อภาษากริยาส่อสกุล” ภาษาไทยช่วยดำรงความเป็นชาติไทยแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในการติดต่อสื่อสารจนได้คำยกย่องว่า “สยามเมืองยิ้ม” เพราะภาษาช่วยกลมเกลียวปณิธานใจคอของคนไทยให้แสดงความเป็นมิตรไมตรีต่อกันอันเป็นที่ภาคภูมิใจของคนทั้งชาติ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และตรงตามจุดมุ่งหมายในการแสดงความคิด ความรู้ ความต้องการ คำในภาษาไทยย่อมประกอบด้วยเสียง พยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ และประกอบด้วยความหมายของคำ ถ้าคำมีเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ความหมายจะแตกต่างกันไป เช่น ปา ป่า ป้า ทำให้ภาษาไทยมีคำใช้มากขึ้น จากการออกเสียงวรรณยุกต์ที่ต่างกัน นอกจากนั้นคำในภาษาไทยยังมีเสียงหนักเบา สันยาวต่างกัน เช่น ค่ำ กะ เข้า และเข้านี้จะออกเสียง คำว่า เข้า ต่างกัน ภาษาไทยยังมีระดับของภาษาที่ต้องใช้ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล ภาษาไทยยังมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น เดิมนั้นเราใช้คำว่า หล่อน ในความหมายของผู้ถูกกล่าวถึง เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 ในเชิงยกย่อง แต่ในปัจจุบันคำว่าหล่อนไม่ค่อยมีการใช้แล้ว และถ้าใช้เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นต้น ภาษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสภาพวัฒนธรรมของกลุ่มคน และสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ คนที่ได้รับการศึกษาสูงจะใช้ภาษาที่สูงกว่าคนในแหล่งที่มีระดับชีวิตที่ต่ำ การใช้ภาษาเป็นทักษะที่ผู้ใช้ภาษาต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง และการดูสื่อต่าง ๆ ต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ การใช้ภาษาในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ และใช้คล่องแคล่ว ใช้ภาษาในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล และใช้ภาษาอย่างมีคุณธรรมและอย่างมีมารยาท

ภาษาไทยมีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก คำที่ใช้พูดประกอบด้วยเสียงและความหมาย มีการใช้ถ้อยคำที่เป็นระบบมีระเบียบแบบแผนที่เป็นกฎเกณฑ์ทางภาษา

ประการที่สอง ภาษามีพลังทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังเกิดอารมณ์แห่งความชื่นชม หรือความเศร้าใจเพราะถ้อยคำที่ใช้ทำให้ผู้รับสารมีอารมณ์ ไปตามถ้อยคำที่ใช้ นอกจากนั้นยังสามารถนำคำมาประกอบเป็นถ้อยคำและประโยคสื่อความคิดได้มากมาย ประการที่สาม ภาษาเป็นการใช้สัญลักษณ์หรือสมมติร่วมกันในความหมาย และยอมรับความหมายนั้น ๆ ร่วมกัน

ภาษาไทยยังมีคุณสมบัติอื่น ๆ ที่เหมือนกับภาษาอื่น ๆ ในโลก คือความไม่จำกัดเพศของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิง เพศชาย คนแก่หรือเด็ก ย่อมใช้ภาษาในการส่งสารและรับสารได้ และใช้ภาษาพูดทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สื่อสารกันให้รับรู้เรื่องราว ไม่จำกัดกาลเวลา ดังนั้นภาษาจึงมีคุณสมบัติเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกด้วย

1.3 วิสัยทัศน์การเรียนการสอนภาษาไทย

ภาษาไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นวิชาทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝน การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษา มีทักษะในการฟัง พูด อ่านและเขียน เหมาะสมตามวัย มีความรู้ในหลักเกณฑ์ทางภาษา และใช้ภาษาติดต่อสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนใช้ภาษาเชิงสร้างสรรค์ได้ มีนิสัยรักการอ่านการศึกษาค้นคว้า รู้จักเลือกหนังสืออ่าน แสวงหาความรู้และประสบการณ์จาก สื่อสารสนเทศ สื่อมวลชน แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทยมาช่วยคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทย และวรรณคดีเห็นความงาม ช่างซึ่ง และภูมิใจในคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น มีคุณธรรมและมารยาทในการใช้ภาษา เสริมบุคลิกภาพและความงดงามในชีวิต ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การสอนภาษาไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแนวคิดไปจากเดิม ไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาของสังคม เน้นการสอนภาษาไทยในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นยัง ต้องสอนภาษาเพื่อพัฒนาความคิด ผู้เรียนที่มีความคิดจะต้องมีประสบการณ์และประมวลคำถามพอที่จะ สร้างความคิดได้ลึกซึ้ง และคิดได้อย่างชาญฉลาดรอบคอบ ขณะเดียวกันการสอนภาษาไทยจะต้องเน้น การรักษาภาษาไทยในฐานะ เป็น วัฒนธรรม และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ในรูปของหลักภาษา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์การใช้ภาษา วรรณคดี และวรรณกรรม ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการใช้ภาษา ได้ถูกต้อง สละสลวย ตามหลักภาษาอ่านวรรณคดีที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสั่งสมมายาวนาน และ อ่าน

วรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อการศึกษาเรื่องราวของชีวิตที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่า และโลกทัศน์ของผู้อ่านกว้างขวาง
ขึ้น เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมทั้งในอดีตปัจจุบันและสังคมในอนาคต รวมถึงการศึกษา
ภูมิปัญญาของ ภาษาในท้องถิ่นต่าง ๆ

1.4 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีความสอดคล้อง ตาม
มาตรฐานการเรียนรู้และสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน
การวางแผนการเรียนของตนเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์
สังคม และสติปัญญา เป็นบุคคลที่มีความรู้ดี มีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ มีคุณธรรม
จริยธรรม และ ค่านิยมที่ดี สามารถแสวงหาความรู้และพึ่งตนเอง ทำงานร่วมกับคนอื่นอย่าง
สร้างสรรค์ พัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความสงบสุขของตนเองและสังคม เพื่อให้
สามารถดำรงชีวิตและดำรงชีวิตที่ดีงาม มีความคิด ปฏิบัติและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างถูกต้อง
โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ได้ยึดเนื้อหาเป็นหลัก เน้นทักษะและความสามารถของผู้เรียนมากกว่า
การเน้นเนื้อหา มีมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็น
ตัวกำหนดมาตรฐานกลุ่มสาระภาษาไทยมีสาระ การเรียนรู้ 5 สาระ คือ สาระการอ่าน สาระการ
เขียน สาระการฟัง การดู การพูด สาระหลักการใช้ภาษา สาระวรรณคดีและวรรณกรรม โดยเน้น
ด้านความรู้ ด้านทักษะและกระบวนการ ค่านิยมจริยธรรมและค่านิยม ดังนี้

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการสร้างความรู้และความคิดไปตัดสินใจแก้ปัญหา
และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ
และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสาระ
สนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟัง และดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้
ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและ
สร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลง
ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา
ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย
บุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ
สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม
ไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.5 คุณภาพของผู้เรียน

คุณภาพของผู้เรียนภาษาไทย เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ ดังต่อไปนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดเป็นระบบ
4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาไทยพัฒนาตนและสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทยภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
7. มีนิสัยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
8. มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

คุณภาพของผู้เรียนภาษาไทย เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถดังต่อไปนี้

ช่วงชั้นที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

- อ่านอย่างมีประสิทธิภาพและอ่านได้เร็วยิ่งขึ้น
- เข้าใจคำศัพท์ที่กว้างขึ้น ตำนานและโวหารที่ลึกซึ้ง แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล
- เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศ
- เขียนเรียงความ ย่อความ และจดหมาย เขียนอธิบาย ชี้แจง รายงาน เขียนแสดงความคิดเห็น แสดงการโต้แย้ง และเขียนสร้างสรรค์

- สรุปความ จับประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ วินิจฉัย ข้อคิดเห็น และจุดประสงค์ของเรื่องที่ฟังและดู
- รู้จักเลือกใช้ภาษาเรียบเรียงข้อความได้อย่างประณีต จัดลำดับความคิดขั้นตอนในการนำเสนอตามรูปแบบของงานเขียนประเภทต่างๆ
- พุฒเสนอความรู้ ความคิด การวิเคราะห์และการประเมินเรื่องราวต่าง ๆ พุฒเชิญชวน อวยพร และพูฒในโอกาสต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
- เข้าใจธรรมชาติของภาษาและการนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย
- ใช้ภาษาแสดงความคิดเห็น สร้างความเข้าใจ โน้มน้าวใจ ปฏิเสธ เจรจาต่อรองด้วยภาษาและกิริยาท่าทางที่สุภาพ
- ใช้ทักษะทางภาษาในการแสวงหาความรู้ การทำงาน และใช้อย่างสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์
- ใช้หลักการพินิจคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต
- แต่งกาพย์ กลอน และโคลง
- ท่องจำหรือท่องที่เพเราะและนำไปใช้กล่าวอ้างในการพูฒการเขียน
- ร้องเล่นหรือถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านและบทกล่อมเด็กในท้องถิ่น
- มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูฒ และมีนิสัยรักการอ่านการเขียน

2 การอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย

2.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน

มีผู้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 941) ได้ให้ความหมายของการอ่าน ไว้ว่า อ่าน หมายถึง ว่าตามตัวหนังสือ ออกเสียงตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความหมายจากตัวหนังสือ สังเกต หรือ พิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ คิด นับ (ไทยเดิม)

เปลื้อง ณ นคร (2542 : คำนำ) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการที่จะเข้าใจความหมาย หมายถึง การอ่านเพื่อเอาความหมาย มิใช่เป็นเพียงการอ่านแต่ตัวอักษร

ผกาศรี เย็นบุตร (2542 : 5) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการค้นหาความหมาย หรือความเข้าใจจากตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่ม

ประสบการณ์ของผู้อ่านผู้อ่านจะเข้าใจสิ่งที่อ่านมากขึ้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น สติปัญญา อารมณ์ ประสบการณ์ อายุ และความสามารถทางภาษา เป็นต้น

บันลือ พุทฺธะวัน (2533 : 80) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่าการอ่าน หมายถึง การแปลตัวอักษร (สัญลักษณ์) ออกมาเป็นคำพูด (เสียง) และมีความหมายที่ใช้สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน (ผู้ฟัง) ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องออกเสียงก็เข้าใจความหมายกันได้

สนิท ตั้งทวี (2531 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำ หรือความคิด แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตัวอักษรเพียงเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทอดหนึ่ง ฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในข้อความ

จากความหมายการอ่านตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การอ่าน เป็นกระบวนการในการ สื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยการแปลสัญลักษณ์ (ตัวอักษร) ออกมาเป็นความหมายที่ตรงกันว่า ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านทราบเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และสิ่งที่สำคัญที่สุดในการอ่าน ก็คือ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน

2.2 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านถือเป็นทักษะที่สำคัญยิ่ง และมีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นของมนุษย์ยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ รวดเร็ว การอ่านจึงกลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่ให้ผู้อ่านฉลาดรอบรู้ ทันเหตุการณ์ และติดตามความก้าวหน้าต่าง ๆ ของโลก และนำข้อมูลที่ได้ประกอบการคิดและตัดสินใจ วัยเด็กเป็นวัยที่กำลังพัฒนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรฝึกฝนการอ่าน ให้มีประสิทธิภาพและมีนิสัย รักการอ่าน เพื่อให้ นำประโยชน์จากสิ่ง ที่ได้นั้นไปพัฒนาตนเองและส่วนรวมต่อไป ทั้งนี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ไว้ดังนี้

จินิตนันท์ บุญพามี (2542 : 1 - 2) กล่าวว่า การอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ วิทยาการ และความนึกคิด การอ่าน ช่วยให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าได้ทัน ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ ความคิดและวิจารณญาณ ให้คนมีความมั่นคงทางวุฒิภาวะ วุฒิปัญญา และความสามารถมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของผู้อ่าน ให้ไปในทางที่งดงามด้วยตนเองและทำประโยชน์ต่อส่วนรวมได้เป็นอย่างดี การอ่านเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมประสานความรู้ ความเข้าใจ ของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ให้ประจักษ์ความจริงอย่างเดียวกัน และสามารถประกอบกิจต่าง ๆ ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 3 - 6) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพ การศึกษา และเป็นหัวใจของการเรียนการสอน การอ่าน

มีความจำเป็นต้องฝึกให้มีความชำนาญเพื่อจะได้ สะสมประสบการณ์ให้เกิดความคิดกว้างขวาง และเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง การอ่านเป็นประจำช่วยลับสมองและความคิดให้เฉียบแหลมในขณะเดียวกันคนที่อ่านหนังสือไม่ได้หรือไม่อ่าน จะมีความลำบากมากในการดำรงชีวิต อยู่ในโลกลี้อย่างมีความสุข ถูกเอารัดเอาเปรียบต่าง ๆ นานา การอ่านจึงมีความจำเป็นสำหรับทุกคนและเป็นกุญแจไขไปสู่ความสำเร็จ

2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน

แฮริส (Haris, 1956 อ้างใน นฤมล กังวาลไกล, 2534 :18) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ 3 ประการ คือ

1. อ่านเพื่อพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน

สมิธ (Smith, 1956 อ้างใน นฤมล กังวาลไกล, 2534 : 18) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านคือ ให้เกิดความซาบซึ้งในการอ่าน การที่จะซาบซึ้งในการอ่านนั้นจะต้องอาศัยความเข้าใจในเรื่องที่อ่านด้วย นั่นก็คือ จะต้องอาศัยความสามารถในการอ่านที่เข้าใจ

อาร์ลิวาย (R. Levi, 1956 อ้างใน เน้นนทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539 : 3) ได้ให้แนวทางหรือจุดมุ่งหมายของการอ่าน เพื่อให้ครูมองเห็นแนวทางของการอ่าน ให้ประสบความสำเร็จในการอ่าน ไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อตีความจากสัญลักษณ์ ให้เป็นความหมายที่ถูกต้อง
2. อ่านเพื่อเฝ้าจับเหตุการณ์ และสรุปแนวคิดของเรื่อง
3. อ่านเพื่อตอบคำถามให้ถูกต้อง

ศรีรัตน์ เชิงกลิ่นจันทร์ (2538 : 8) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่าน ไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านจำแนกตามความต้องการของผู้อ่าน เป็น 5 ข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้
2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิด
3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
4. อ่านเพื่อความจรรโลงใจ
5. อ่านเพื่อสนองความต้องการอื่น ๆ เช่น ต้องการความมั่นคงในชีวิต ต้องการการยอมรับจากสังคม ต้องการความสำเร็จ เป็นต้น

จากจุดมุ่งหมายของการอ่านดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การอ่านมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้อ่านนั้นสามารถได้รับประโยชน์ จากการอ่านให้มากที่สุด ทั้งในด้านความรู้ ความคิดและความ

สนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งผู้อ่านจะสามารถได้รับประโยชน์จากการอ่านให้ได้มากที่สุดนั้น ผู้อ่านจะต้องมีทักษะในการอ่านที่ดี จึงจะสามารถมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี

2.4 กระบวนการอ่าน

วิลเลียม เอส เกรย์ (Gray อ้างใน ศรีรัตน จิงกลิ่นจันทร์, 2538 : 3 - 4) ได้กล่าวว่า กระบวนการอ่านนี้ประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. รู้จักคำ หมายถึง การตระหนัก หรือระลึกรู้ประสบการณ์ จากการถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ นั่นคือ ผู้อ่านสามารถจำคำศัพท์ได้ ถ่ายทอดเสียงได้ ถ่ายทอดความหมายของคำต่าง ๆ ในบริบทได้

2. เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค เมื่อเห็นคำต่าง ๆ แล้วเข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเห็นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาช่วยตีความหมายของคำในบริบทนั้นและผู้อ่านต้องพิจารณาจุดประสงค์ความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เข้าใจ

3. ขั้นปฏิบัติการ คือ อ่านไปคิดไป ต้องอ่านโดยมีสติปัญญา และความรู้สึกว่าข้อความนั้นผู้อ่านยอมรับหรือปฏิเสธด้วยเหตุผลใด และต้องอาศัย ประสบการณ์เดิมมาช่วยประกอบการพิจารณาและแยกแยะได้ว่า เรื่องใดมีความสำคัญ เป็นความจริง หรือความคิดเห็น จนถึงหาข้อสรุปเป็นแนวความคิดกว้าง ๆ และสรุปเนื้อหาทั้งหมดได้

4. บุรณาการ ขั้นนี้ผู้อ่านดึงนำความหมายจากข้อความที่อ่านไปสร้างความคิดใหม่ ให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน หรือเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้นมา แล้วศึกษาโดยละเอียดต่อไป

กัลยา ขวนมวณิช (2539 : 12) ได้สรุปกระบวนการของการอ่านไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย

1. การมองเห็นตัวอักษรอย่างชัดเจน
2. การแปลและความเข้าใจความหมายของอักษรที่เห็นนั้น
3. การรู้จักตีความหมายที่ถูกต้อง ตรงกับผู้แต่งตั้งใจไว้
4. การนำประโยคที่ได้จากการอ่านไปใช้

จากกระบวนการอ่านที่กล่าวมาพอสรุป กระบวนการอ่านและกระบวนการคิดว่าเป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพราะในกระบวนการอ่านเกิดความสัมพันธ์กันระหว่างการรับรู้ทางกายด้วยสายตา เมื่อรับรู้แล้ว สมองจะทำความเข้าใจ แปลความ ตีความ ด้วยกระบวนการทางความคิด โดยอาศัยประสบการณ์ของตน มาเป็นพื้นฐานที่จะสามารถแปลความหมาย และนำความหมายนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ตามความต้องการต่อไป

2.5 ระดับความเข้าใจในการอ่าน

การจัดระดับความเข้าใจ ในการอ่าน ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้อ่านเข้าใจ ในสิ่งที่อ่านนั้น มีนักการศึกษาจัดระดับของความเข้าใจ ในการอ่านไว้มากมาย กล่าวคือ สมิธ และบาร์เร็ท (Smith and Barrett, 1979 อ้างใน นฤมล กังวาลไกล, 2534 : 14) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension) เป็นความเข้าใจพื้นฐานที่ผู้อ่านจะเข้าใจว่าผู้เขียนเขียนว่าอย่างไร
2. ระดับความเข้าใจขอบเขต ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สามารถโยงกับเหตุการณ์อื่น ๆ ได้ (Inference)
3. ระดับความเข้าใจที่ประเมินผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ (Evaluation)
4. ระดับความเข้าใจที่ทำให้เกิดทัศนคติ เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดได้ (Appreciation)

มิลเลอร์ (Miller, 1977 อ้างใน อังคณา วัชรณี, 2540 : 25 - 26) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ 4 ระดับ โดยเรียงจากขั้นต่ำไปหาขั้นสูง ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจตามตัวอักษรหรือเท็จจริง (Citeral or Factual Comprehension) ประกอบด้วย ความสามารถในการตอบคำถาม ซึ่งถามตรง ๆ ตามเรื่องที่อ่าน รวมทั้งการหาใจความสำคัญและรายละเอียดต่าง ๆ ที่อยู่ในเรื่อง ซึ่งอาจเทียบได้กับการจำแนกตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของ บลูม (Bloom, 1959) ขั้นความรู้และแปลความ
2. ระดับความเข้าใจแบบตีความ หรือสรุปอ้างอิงลงความเห็น (Interpretative or Inferential Comprehension) เป็นระดับที่ผู้อ่านต้องใช้ระบบการคิดในการตีความสิ่งที่อ่าน การสรุปอ้างอิง การหาข้อสรุป ขยาย และทำนายสิ่งที่จะเกิดตามมา ซึ่งเทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาขั้นตีความหรือขั้นขยายความ
3. ระดับความเข้าใจในการอ่านขั้นวิจารณ์หรือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (Citeral or Reading) การอ่านระดับนี้จัดไว้ในขั้นสูงของการตีความ ซึ่งจะแยกดูความแตกต่างได้ยากระหว่างการตีความและการอ่านขั้นวิจารณ์ ในบางกรณีการอ่านขั้นวิจารณ์ยังรวมถึงการประเมิน หรือตัดสินสิ่งที่อ่าน โดยเฉพาะที่ผู้อ่านกำหนดขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เดิม การอ่านระดับนี้เทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาในระดับประเมินผล
4. ระดับการอ่านอย่างสร้างสรรค์ (Creative Reading) ถือเป็นระดับสูงสุดของกระบวนการอ่าน เป็นการอ่านที่สามารถนำสิ่งที่อ่านไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่ง

ถือเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการอ่าน เทียบได้กับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาในระดับการนำไปใช้ หรือสังเคราะห์

ดัลล์แมน และคณะ (Dallman and others, 1978 อ้างใน อังคณา ชัยมณี, 2540 : 26) ได้จำแนกพฤติกรรมการทำความเข้าใจ ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจระดับข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจในสารสนเทศที่กล่าวไว้ตรง ๆ ในเรื่องที่อ่าน ทักษะย่อย ได้แก่ ความรู้ความหมายของคำ การหาใจความสำคัญ การหาข้อเท็จจริง การอ่านเพื่อทำตามคำแนะนำ

2. ความเข้าใจระดับตีความ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ตรง ๆ ในเรื่องที่อ่าน แต่จะใช้ความสามารถในการสรุปอ้างอิงและลงความเห็น ทักษะย่อยในขั้นนี้ ได้แก่ การย่อความและการเรียบเรียง การได้มาซึ่งข้อสรุป และการทำนายผลที่จะเกิดขึ้นตามมา

3. ความเข้าใจระดับประเมินค่า หมายถึง การประเมินว่าสิ่งที่อ่าน โดยไม่ได้มุ่งจับผิด แต่ขึ้นอยู่กับการใช้ข้อมูล หรือองค์ประกอบจำนวนมากจากเรื่องที่อ่าน มาพิจารณาอย่างใช้เหตุใช้ผล โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นในการตั้งเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการตัดสินใจ

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2538 : 12) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ระดับ คือ

1. อ่านได้ คือ การอ่านเอาเรื่อง การอ่านในระดับนี้ ประกอบด้วย การอ่านหนังสือออก อ่านแล้วรู้เรื่องราวเรื่องอะไร เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับอะไร เมื่อจำเรื่องได้ก็เข้าใจเรื่องทันที

2. อ่านเป็น คือ อ่านแล้วต้องแปลความ ตีความ ขยายความ ผู้อ่านต้องมีความสามารถ นอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่อง คือ ต้องจำเรื่อง ตีความ แปลความ ขยายความ เป็นระดับความเข้าใจที่สูงไปกว่าระดับอ่านเอาเรื่อง

3. อ่านเก่ง คือ การอ่านขั้นวิจารณ์ การอ่านระดับนี้ต้อง ใช้ความสามารถทางสติปัญญา ขั้นสูงสุด โดยอาศัยการอ่านได้และอ่านเป็น เป็นพื้นฐานและต้องอาศัยประสบการณ์ ของตน ทางความสามารถ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมิน มาช่วยในการตัดสินใจ วินิจฉัยเรื่อง และ ข้อความที่อ่าน ถือเป็น การอ่านที่ต้องใช้ความเข้าใจสูงสุด

จากแนวคิดในการจัดระดับ ความเข้าใจในการอ่าน ที่นักการศึกษาได้เสนอไว้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ระดับของความเข้าใจในการอ่านแต่ละระดับมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ทุกแนวคิดต่างมุ่งเน้นไปที่ผู้อ่าน ได้มีความเข้าใจตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ตีความ วิเคราะห์ และนำไปใช้ โดยการนำประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานในการไปใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่

2.6 การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ

มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการอ่าน เพื่อจับใจความสำคัญไว้หลายทัศนะ เช่น

กาญจนา วิชญปกรณ์ (2534 : 105) การอ่านจับใจความ หมายถึง การอ่านเพื่อจับความคิดซึ่งเป็นแก่นสารของเรื่อง นอกจากนี้ ยังเป็นการอ่านเพื่อให้ทราบรายละเอียดโดยส่วนรวมของเรื่องหรืองานเขียนนั้น

เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2534 : 25) ได้ให้ความหมาย ของการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญว่า คือการจับประเด็นให้ได้ว่า ผู้เขียนต้องการ เสนอข้อคิดเห็นอะไร การหาประเด็นสำคัญขึ้นอยู่กับ ลักษณะ ความยาวของย่อหน้าและเรื่องด้วย

ดวงใจ ไทยอุบล (2535 : 66) การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ หมายถึง การอ่านเพื่อเก็บสาระสำคัญของเรื่องที่อ่าน เช่น เก็บจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่อง เก็บเนื้อเรื่องที่สำคัญเก็บความรู้หรือข้อมูลที่น่าสนใจ ตลอดจนแนวคิดหรือทัศนคติของผู้เขียน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 88) การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญเป็นกระบวนการที่เข้าใจความหมาย ของคำ กลุ่มคำ ประโยค และ ข้อความเป็นประการสำคัญ

แววมยุรา เหมือนนิล (2537 : 9) การอ่านจับใจความสำคัญ คือการอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มว่าคืออะไร

จากทัศนะดังกล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง การทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถจับสาระสำคัญ แปลความหมาย ของสิ่งที่อ่าน และเข้าใจจุดหมายสำคัญของเรื่องนั้นๆ ได้

2.7 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ครูจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กรรณิการ์ พวงเกษม (2535 : 35-38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิทยา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนการสอนภาษาไทย ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากเพราะสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของเด็ก ส่งผลให้ใช้ภาษาและการเรียนรู้ที่ต่างกัน

2. ความพร้อม ความพร้อมคือสภาพความเจริญเติบโตของร่างกาย ความรู้สึพื้นฐาน และความสนใจที่จะรับรู้สิ่งที่ครูสอนให้ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ วุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิมและความสัมพันธ์ของบทเรียนกับตัวเด็ก

3. กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลมาจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ ที่มีผลต่อความเจริญงอกงามของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

4. ลักษณะของการเรียนรู้ เด็กจะเรียนรู้ได้นั้น เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจำแนกได้ 8 ประการ คือ

4.1 การเรียนรู้จากสัญญาณ การให้สัญญาณในการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้โดยมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าที่เป็นเงื่อนไข ผู้เรียนจะมีการตอบสนองรับสัญญาณหรือเงื่อนไขให้โดยการกระทำที่ซ้ำ ๆ กัน

4.2 การเรียนรู้จากความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและการตอบสนอง การเรียนจะเกิดขึ้นได้ดี เมื่อมีการตอบสนองที่เฉพาะเจาะจง

4.3 การเรียนรู้จากปฏิกิริยาตอบสนองหลายช่วง การเรียนรู้จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปในสถานการณ์ที่จะเร่งให้ผู้เรียนตอบสนอง โดยผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายของการเรียน

4.4 การเรียนรู้จากความสัมพันธ์หลายช่วงภาษา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าถ้อยคำที่ใช้สัมพันธ์ต่อเนื่องกับผู้เรียน

4.5 การเรียนสามารถแยกแยะความแตกต่างได้ การเรียนจะต้องมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางลึกซึ้งตามลำดับขั้นต่าง ๆ ที่จะเรียนรู้จนสามารถแยกแยะความซับซ้อนได้

4.6 ความคิดรวบยอดของการเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่เราจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการตอบสนอง เกิดแนวคิดหลักการแตกต่างจากที่สิ่งปรากฏอยู่อย่างธรรมดาสามัญ

4.7 การเรียนรู้จากกฎเกณฑ์หรือหลักการ ลำดับของการเรียนรู้จะต้องต่อเนื่องกันอย่างเป็นชัดเจน สามารถสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน และสามารถแยกแยะจำแนกสรุปเป็นหลักเกณฑ์ในสิ่งที่เรียนรู้ออกมาได้

4.8 การแก้ปัญหา การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการเบื้องต้นเป็นพื้นฐานที่เข้าใจอันจะเป็นทางนำไปสู่กระบวนการคิดใหม่ ๆ เกิดการคิด สามารถนำกฎเกณฑ์หรือหลักการนำไปใช้คิดอย่างสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้

5. เป้าหมายการเรียนรู้ การตั้งเป้าหมายของครูก่อนสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการกระตุ้นความสนใจในบทเรียนให้มากขึ้น เมื่อผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายของการเรียนคืออะไร เรียนแล้วจะได้รับประโยชน์อย่างไร ดังนั้นครูผู้สอนต้องตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้ในแต่ละบทเรียน วิธีที่ดี อีกประการหนึ่งคือ ให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งเป้าหมายในการเรียนแต่ละเรื่องไว้

6. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน การฝึกหัดบ่อย ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ผลเร็วยิ่งขึ้น ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ การฝึกฝนบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษา การเรียน การอ่าน ต่าง ๆ ถ้าได้ทำบ่อย ๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้น เขียนคำผิวน้อยลง ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

7. การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง การได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เอง จะเกิดการเรียนรู้ เพราะเป็นประสบการณ์ตรง

8. กฎแห่งผล ผลแห่งปฏิกิริยาตอบสนองใดเป็นที่พอใจ บุคคลย่อมกระทำการนั้นซ้ำอีก แต่หากผลของการปฏิกิริยาใดไม่เป็นที่พอใจ บุคคลก็จะเลี่ยงไม่กระทำการปฏิกิริยานั้นอีก การตรวจผลการทำงานของนักเรียนและแจ้งผลให้ผู้เรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนเห็นข้อดีและข้อด้อยของตนเองย่อมเกิดกำลังใจที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตน และแสวงหาวิถีทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาในการเรียนการใช้ภาษา ทั้งการพูดและการเขียน หากมีการวัดผล ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยจะเป็นการดี เพราะนอกจากจะทำให้นักเรียนทราบผลของการฝึกหัด หรือการเรียนของตนโดยรวดเร็วแล้ว ยังทำให้เกิดความภูมิใจว่านักเรียนมีส่วนค้นพบข้อบกพร่องและข้อคิดด้วยตนเอง

9. กฎแห่งการนำไปใช้ การเรียนรู้จะเกิดผลดีเมื่อนำความรู้ไปใช้ ภาษาไทยเป็นวิชาที่มีทักษะอย่าง แน่นแฟ้นในเนื้อหาวิชาที่ขึ้นอยู่กับกรฝึกฝนและการนำไปใช้ ถ้าฝึกฝนไว้ดีแล้วแต่ไม่มีโอกาสใช้ ไม่ซ้ำจะลืม ในการจัดการเรียน การสอนควรให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนบ่อย ๆ เพราะเมื่อนักเรียนได้ฝึกฝนบ่อย ๆ จะเกิดความรู้ความเข้าใจ หรือเกิดทักษะ เช่น ให้นักเรียนฝึกพูดข้อความสั้น ๆ บ่อย ๆ นักเรียนจะเป็นคนที่กล้าพูดและพูดให้คนฟังรู้เรื่อง

10. กฎแห่งแรงจูงใจ ภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนมักไม่สนใจหรือให้ความสนใจน้อย เพราะนักเรียนต่างคิดว่าเป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่แล้ว และใช้อยู่เป็นประจำ ดังนั้นการสอนที่จะให้ได้ผลต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นสำคัญ แรงจูงใจที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ

10.1 ทัศนภาพของครู

10.2 ชีวิตจริง

10.3 ความสำเร็จผลในการเรียนของผู้เรียน

10.4 การยกย่องชมเชยหรือการตำหนิ

10.5 สื่อการเรียน

10.6 การได้มีโอกาสเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น

10.7 การได้มีโอกาสเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น

10.8 ผลงานมีโอกาสได้รับการเผยแพร่

11. การเสริมกำลังใจเป็นการให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในตนเองที่ตนทำอะไรถูกต้องเหมาะสมแล้วได้รับความชมเชย การเสริมกำลังใจทำได้โดยการพูดคุยยกย่องชมเชย การให้รางวัล การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และการสนับสนุนให้ทำเมื่อ ทราบว่านักเรียนมีความสามารถ

2.8 ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญ

ทฤษฎีสกีม (Schema Theory)

ทฤษฎีสกีมหรือทฤษฎีโครงสร้างความรู้ เป็นทฤษฎีที่ใช้ปรัชญาของคานต์ (Kant) ที่มีความเชื่อว่ามนุษย์จะมีการเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ก็ต่อเมื่อเหตุการณ์นั้นสอดคล้องกับความรู้เดิมที่มนุษย์มีอยู่แล้วในสมอง (รพีพรรณ วันพุธ, 2538 : 30)

Mary M. Dupuis และคณะ (อ้างใน กรมวิชาการ, 2540 : น - บ) ได้ให้ความหมายของสกีมเอาไว้ว่า สกีมเป็นโครงสร้างของความรู้ การอ่านเพื่อความเข้าใจ ต้องอาศัยโครงสร้างความรู้ ความสามารถในการอ่านและข้อมูลจากบทอ่านมาช่วยทำความเข้าใจการอ่าน ผู้อ่านต้องการโครงสร้างความรู้จากการอ่าน 2 ประเภท คือ โครงสร้างความรู้ของบทอ่าน หรือ โครงสร้างความรู้ของหนังสือ ได้แก่ หัวข้อต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น และจุดประสงค์ของการอ่านจึงเป็นความคาดหวังของผู้อ่านว่าต้องการทราบเนื้อเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับเรื่องใด ฉะนั้นจากเขตของความรู้หรือโครงสร้างความรู้จะช่วยให้ผู้อ่านค้นพบความรู้ใหม่ที่ต้องการอ่าน การอ่านเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับหนังสือ สกีมหรือโครงสร้างความรู้จะช่วยให้ผู้อ่าน เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์พื้นฐานที่มีอยู่ ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้น การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจต้องให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้เดิมเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ในเรื่องที่อ่าน จะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดี

การนำประสบการณ์เดิม ที่อยู่แล้วมาใช้ในการทำความเข้าใจ ในการอ่าน ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอ่านในระดับสูง ๆ เพราะหากว่าผู้อ่านไม่สามารถทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ก็ต้อง เข้าใจความหมายไปในทางที่ผิดเสียแล้ว การอ่านก็ประสบความล้มเหลว (รพีพรรณ วันพุธ, 2538 : 31) เมื่อการอ่านมีปัญหา สกีมซึ่งเป็นประสบการณ์พื้นฐานเดิมจะถูกนำมาใช้ โดยมีโครงสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นในสมองของผู้อ่าน ความรู้เหล่านั้นจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ และจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้เข้าด้วยกัน (กรมวิชาการ, 2540 : ป) ซึ่ง แมนเนล และคณะ (อ้างใน กรมวิชาการ, 2540 : บ - ป) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับทฤษฎีสกีม หรือ ทฤษฎีโครงสร้างความรู้กับการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ว่า ผู้อ่านที่มีทักษะการอ่านจะต้องรู้ว่า เขาจะอ่านอะไร และผู้อ่านจะเกิดความเข้าใจอย่างไร การอ่านจะต้องใช้ความรู้เดิม หรือ ประสบการณ์เดิมช่วยทำความเข้าใจในการอ่าน ความรู้ทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นหน่วยความรู้ และจะเชื่อมโยงเป็นโครงสร้างความรู้ โดยความรู้มาสัมพันธ์กันเป็นส่วน ๆ และความรู้เชื่อมโยงเป็นเรื่อง ๆ จะช่วยทำให้การอ่านเกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ดินสอ - มีไว้สีดำ - ต้องเหลาให้แหลม - ใช้เขียนกับสมุด - เมื่อเขียนผิดใช้ยางลบ ลบคำเขียนผิด การเชื่อมโยง คำว่า ดินสอ - สมุด - ยางลบ กลายเป็นความคิดรวบยอดว่าเครื่องเขียนเป็นโครงสร้างความรู้ จากตัวอย่างความรู้ที่นักเรียนมีอยู่และจัดความรู้มาสัมพันธ์ เป็นแบบแผนของความรู้ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน

ได้อย่างลึกซึ้ง เมื่อนักเรียนอ่านคำว่าเครื่องเขียน จะรู้ว่าหมายถึงอะไร และคำว่า สมุด ขางลบ รู้ได้ว่าใช้ทำอะไร และช่วยให้รับรู้ความหมายของคำใหม่ได้มากยิ่งขึ้น ใช้เดาความในบริบทที่อ่าน แยกแยะข้อความสำคัญกับรายละเอียดที่อ่านช่วยตีความเรื่องที่อ่าน วิธีสอนตามทฤษฎีสกีกา หรือ โครงสร้างความรู้ มีวิธีสอนดังต่อไปนี้

1. สอนจากบทเรียนสั้น ๆ จากคำไปสู่วลี จากวลีไปสู่ประโยค และจากประโยคไปสู่ย่อหน้า

2. สอนโดยให้นักเรียนอ่าน แล้วทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ผลจากเหตุการณ์ควรจะเป็นอย่างไร

3. ถ้านักเรียน ไม่มีโครงสร้างความรู้ หรือสกีมาของเรื่องที่อ่าน ครูควรสร้างความรู้พื้นฐาน โดยการสนทนาเรื่องในบทอ่าน เพื่อสร้าง อบอุ่นความรู้ในบทเรียนเป็นพื้นฐานการอ่าน

4. นักเรียนตั้งคำถามก่อนอ่านและหลังอ่าน

จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังนั้นจึงถือว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการอ่าน ประสบการณ์เดิมจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน ครูต้องค้นหาว่าผู้เรียนแต่ละคนขาดสิ่งเหล่านั้นหรือไม่ เพื่อจะเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทางด้านการอ่านจากเรื่องราวนั้น ๆ

นักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ ซึ่ง สุนันทา มั่นเสมอ จุฬาลงกรณ์ (2537 : 58-65) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสารเป็นหลัก ในข้อความหนึ่งๆ จะมีใจความสำคัญ เมื่อผู้อ่านได้สารแล้วจะนำใจความสำคัญในแต่ละข้อความ มารวมรวบรวมให้ต่อเนื่อง แล้วทำความเข้าใจ ใจความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ทฤษฎีนี้ยังแยกออกไปตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีของ ทราบาสโซ (Trabasso) ทฤษฎีของ เชส (Chase) ทฤษฎีของ คลาก (Clark) และทฤษฎีของ รูเมลฮาร์ต (Rumelhart) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ทฤษฎีของ ทราบาสโซ (Trabasso) ได้กล่าวว่าการอ่าน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการคือ ผู้อ่านรับรู้สาร ต่อจากนั้นจะทำการเปรียบเทียบโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ทฤษฎีนี้ได้เน้นว่าระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ ในขณะที่อ่านข้อความผู้อ่านจะควบคุมเพียงโครงสร้างผิวเผิน จนกว่าสารที่รับรู้จะได้รับการเปรียบเทียบ เช่น เมื่อเด็กอ่านประโยค “ ฉันเห็นลูกบอลสีแดง ” เมื่ออ่านเสร็จแล้ว หากยังไม่เคยมีประสบการณ์มา

ก่อนว่าสีแดงเป็นอย่างไร ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้แนะนำช่วยตัดสินใจ ดังนั้นลำดับขั้นของการอ่านตามพื้นฐานทฤษฎีนี้จึงแบ่งเป็น 3 ขั้น คือ

ก. การรับสารโดยใช้สายตารับรู้

ข. การใช้ประสบการณ์เดิม ความจริงและภาพ ทำการเปรียบเทียบจับสารรับว่าแตกต่าง จากประสบการณ์เดิมหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่รู้จักผู้อ่านจะอ่านทบทวน 2-3 จนกว่าจะตัดสินใจอะไรคือคำตอบที่แท้จริง

ค. คำตอบที่ได้จากการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม หรืออาศัยความรู้จากแหล่งอื่นมาช่วยตัดสินใจนั้น ถือว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่าน

1.2 ทฤษฎีของ เชส (Chase) และ คลาก (Clark) เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ก. ผู้อ่านจะรับสาร แล้วเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมของจริงและภาพไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าว หรือยังไม่มีแนวโน้มก็จะใช้วิธีการอ่านซ้ำข้อความนั้น

ข. สารที่ให้ความรู้สึกทางลบ จะใช้เวลาในการรับรู้ไว้นานและนาน หมายความว่าเมื่อรับรู้แล้วจะเก็บไว้นานกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางบวก ซึ่งระยะเวลาในการเก็บจะสั้นกว่าหรืออาจลืมได้เร็วกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางลบ

ค. ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะและความหมายของคำ จะได้รับการบันทึกไว้ในสมอง

1.3 ทฤษฎีของ รูเมลฮาร์ด (Rumelhart) ได้กล่าวถึงการอ่าน ว่าเป็นกระบวนการที่ทำงานคล้ายเครื่องคอมพิวเตอร์ มีความซับซ้อน แต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้การอ่านไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ผู้อ่านจะเริ่มต้น ด้วยการอ่านสารโดยพิจารณารูปร่างของคำที่รู้จัก เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ต่อจากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความหมายของคำกับความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อเป็นการพิสูจน์หาข้อเท็จจริง โดยผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของคำ ความหมาย การสะกดคำ และชนิดของคำ องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้อ่านสามารถแปลความของสารได้

2. ทฤษฎีที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นองค์ประกอบย่อยของประโยค ได้แก่ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย นอกจากนั้น ต้องรู้จักคำชนิดต่างๆ เช่นคำนาม สรรพนาม กริยา ฯลฯ การเข้าใจหน้าที่ความหมายที่แท้จริง จะช่วยให้เข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้ได้แก่ ดาวี (Dawee) และเฟเดริเกน (Fredriken) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทฤษฎีของ ดาวี (Dawee) ได้กล่าวว่า ข้อความหรือเรื่องราวที่ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงประโยคให้มีความเกี่ยวข้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนเป็นที่เข้าใจของผู้อ่านใน

ลักษณะเช่นนี้ถือว่ามีความสัมพันธ์ เป็นบวก ความสัมพันธ์ในที่นี้คือความเกี่ยวข้องความหมายในแต่ละประโยคนั้นเอง แม้บางครั้งประโยคแต่ละประโยค ไม่ได้เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน หากผู้อ่านพยายามดึงความหมายให้มาเกี่ยวข้องกันก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ ของประโยคได้

2.2 ทฤษฎีของ เฟดริเกน (Fredriken) ทฤษฎีนี้ ได้นำโครงสร้างทางหลักภาษา เป็นแกนสำหรับทำความเข้าใจในการอ่าน กล่าวคือผู้อ่านจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของถ้อยคำในประโยค การเข้าใจหน้าที่ของคำ การนำถ้อยคำมาเชื่อมโยงโดยอาศัยวิธีการทางหลักภาษา ซึ่งโครงสร้างของประโยคจะประกอบด้วย ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย

2.9 วิธีสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 49) ได้เสนอแนะวิธีการสอนอ่านจับใจความสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1. สอนคำที่ควรศึกษา หรือคำที่มีความหมายพิเศษให้ก่อน เพื่อไม่ให้มีปัญหาเกี่ยวกับการตีความ จับใจความ
2. ตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบเพื่อให้นักเรียน รู้จุดประสงค์ก่อนอ่านจะทำให้อ่านจับใจความสำคัญ ได้ดีขึ้น
3. สรุปโครงเรื่องให้ฟังก่อนอ่าน
4. สนทนาเกี่ยวกับภาพหรือสาระ สารณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่จะอ่าน
5. กำหนดเวลาในการอ่านให้เหมาะสม กับจำนวนคำและลดเวลาลงทีละน้อย เช่น ครั้งแรกให้อ่าน 50 คำ/ 1 นาที ต่อไปเป็นขั้น 80-100-120-150 คำ/ 1 นาที
6. ให้ปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่องหลังการอ่านเช่น ตอบคำถาม สรุปเรื่อง วิพากษ์ วิวิจารณ์ เพื่อทดสอบความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติในการอ่านที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าในการอ่าน
7. หลังจากอ่านในใจแล้วให้อ่านออกเสียงอีก

นอกจากนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2530 : 99) ยังได้เสนอแนะหลักเกี่ยวกับการอ่าน ที่ผู้เรียนควรจะได้รับฝึกฝน เพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านดังนี้

1. อ่านเรื่องราวต่างๆโดยตลอดก่อน เพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรบ้าง จุดใด ตอนใด เป็นจุดสำคัญของเรื่อง
2. ตอนใดที่สำคัญให้อ่านโดยละเอียด แล้วทำความเข้าใจให้ชัดเจน ไม่ควรหยุดอ่านระหว่างเรื่องเพราะจะทำให้ความเข้าใจไม่ต่อเนื่อง
3. ตอนใดที่ไม่เข้าใจควรอ่านซ้ำและตรวจสอบความเข้าใจบางตอน ให้แน่นอนและถูกต้อง
4. ตอบคำถามสั้นๆในเรื่องให้ได้ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน แล้วทำบันทึกย่อเรื่องที่อ่านเพื่อป้องกันการลืม
5. เรียบเรียงใจความสำคัญของเรื่องได้

6.ควรฝึกการอ่านสม่ำเสมอ เพื่อเข้าใจคำศัพท์กว้างขวาง และมีพื้นฐานความรู้เป็นแนวทางในการอ่าน ต่อไปจะทำให้สามารถอ่านได้เร็วขึ้น

แวมบุรา เหมือนนิล (2538 : 11) ได้เสนอแนวทางในการอ่านจับใจความให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วว่า ต้องอาศัยแนวทางและพื้นฐานที่สำคัญหลายประการพอสรุปได้ดังนี้

1.สำรวจส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าวๆ เพราะส่วนประกอบของหนังสือ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ คำชี้แจงการใช้หนังสือ ฯลฯ ต่างก็มีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือได้อย่างกว้างขวาง

2.ตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านอย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีอ่านให้เหมาะสม และจับใจความหรือหาคำตอบได้รวดเร็วขึ้น

3.มีความสามารถทางภาษา นับเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการอ่านจับใจความ โดยเฉพาะทักษะในการแปลความหมายของคำ ประโยค และข้อความต่างๆ ในเรื่อง ให้เข้าใจถูกต้องรวดเร็ว เพราะหากไม่เข้าใจความหมายของคำเสียแต่เบื้องต้นแล้ว ย่อมไม่มีโอกาสอ่านจับใจความได้เลย

4.มีประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน จะทำให้เข้าใจและจับใจความเรื่องที่อ่านได้ง่ายขึ้น

5.ควรเข้าใจลักษณะของหนังสือ หนังสือแต่ละประเภทมีรูปแบบการแต่งและเป้าหมายของเรื่องที่แตกต่างกัน ถ้านักเรียนมีความเข้าใจลักษณะของเรื่อง หรือหนังสือที่อ่านได้ชัดเจนว่ามีรูปแบบ และกลวิธีการแต่งอย่างไร จะมีแนวทางการอ่านจับใจความได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีวิธีการสอนทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญภาษาไทย ดังต่อไปนี้

2.9.1 วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2533 : 18 - 24) ได้ให้รายละเอียดของ วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาไว้ในหนังสือการพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ไว้ดังนี้
ความเป็นมาของวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (Concentrated Language Encounters หรือ CLE) ได้รับการพัฒนามาจาก นักภาษาศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านและครูผู้สอนภาษาหลายคน เช่น ไบรอัน เกรย์ ริชาร์ด วอร์คเกอร์ และ เนีย คอร์ จากประเทศออสเตรเลีย ปี ค.ศ. 1960 ได้เริ่มมีการทดลองสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ในโครงการเทรเกอร์ พาร์ค (Trager Park Project) กับนักเรียนพื้นเมืองชาวออสเตรเลียเป็นครั้งแรก ที่โรงเรียน เทรเกอร์ พาร์ค (Trager Park School) ชานเมือง แอลิส สปริง (Alice Spring) รัฐนอร์ทเทิร์นเทร์ริทอรี (Northern Territory) ประเทศออสเตรเลีย ผลของการทดลองการสอนภาษาอังกฤษด้วย วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์

ภาษาของโครงการเทอร์เกอร์ พาร์ค ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีนักเรียนเกือบ 100 % สามารถอ่าน เขียน ฟัง และพูดภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี

จากนั้น วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาจึงได้เผยแพร่ออกไปทั่วประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับในประเทศไทย ได้มีการทดลองวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นครั้งแรกในวิชาภาษาอังกฤษกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 , 5 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2527 โดย ดร.วิชาร์ด วอร์ลเกอร์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและการเรียนรู้ทางการอ่าน ดร.แบรนดอน บาร์ทเลท ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการอ่าน ของบริติชเคอลเลจ ออฟแอดวานซ์ เอ็ดดูเคชั่น ประเทศออสเตรเลีย และ ดร. เสาวลักษณ์ รัตวิชช์ ร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์การอ่าน ณ โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อทดลองการสอนดังกล่าว ผลการทดลองสอนประสบความสำเร็จ นักเรียนสามารถ อ่าน เขียน และพัฒนาทักษะการฟัง และการพูดได้ดี ในระยะเวลาเพียง 20 คาบ: นักเรียนมีความสนใจในการอ่านมากขึ้นจะเห็นได้ชัดและสามารถจำคำศัพท์จากในหนังสือได้

เดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 ได้เริ่มการประเมินปฏิบัติการ หนังสือวิชาภาษาไทย สำหรับใช้สอนด้วย วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ณ โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แล้วนำมาใช้ทดลองสอนวิชาภาษาไทย และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ผลของการทดลองปรากฏว่า นักเรียนสามารถอ่าน เขียน ฟัง และพูด เรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว น่าพอใจ นักเรียนมีความกระตือรือร้น และสนุกสนานในการเรียนทุกขั้นตอน

จากผลการทดลองดังกล่าว จึงได้มีการเสนอโครงการพัฒนาการอ่าน กับทางโรตารีสากล และได้รับการอนุมัติให้ทำเป็น โครงการนำร่องกับนักเรียนไทย ที่มีปัญหาทางภาษา ณ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อปีการศึกษา 2530 ผลของการทดลองโครงการในโรงเรียนนำร่อง นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนทดลองสามารถอ่าน เขียน ฟัง และพูดภาษาไทยได้ผลสัมฤทธิ์สูงเกินกว่านักเรียน โรงเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสนใจในการอ่านและสามารถทำคะแนนวิชาอื่นๆ ในกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ ดีขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

ในเดือน มกราคม พ.ศ. 2531 หลังจากที่ได้ประเมินผลโครงการนำร่องการพัฒนาการอ่าน ที่จังหวัดสุรินทร์แล้ว มูลนิธิโรตารีของโรตารีสากล ได้อนุมัติเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัยและพัฒนาการอ่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2535 เป็นเงินงบประมาณ 16 ล้านบาทได้แก่ประเทศไทย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการอ่าน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จึงเริ่มดำเนินโครงการพัฒนาการอ่านตั้งแต่ เดือน มกราคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา

ขั้นตอนวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีลักษณะการพัฒนาภาษาอย่างบูรณาการจากความหมายรวมของเรื่องไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษา และไม่เพียงแต่เน้นการพัฒนาทักษะทางภาษา การอ่านไปสู่ทักษะทางภาษาอื่น ๆ เป็นทักษะสัมพันธ์ เช่น ฟังและเขียน แต่ยังเน้นกระบวนการอ่านที่สำคัญและพยายามให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคในการอ่าน และพยายามให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านของตน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือสามารถที่จะจับใจความสำคัญ ตีความ แปลความ และขยายความของเรื่องที่อ่านได้ ขั้นตอนวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ครูอ่านเรื่องให้นักเรียนฟัง
2. ให้นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับ ลำดับเรื่อง สนทนา และเล่นบทบาทสมมติ
3. เขียนเรื่องร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน
4. ทำหนังสือเล่มใหญ่
5. เล่นเกมและกิจกรรมเสริมทางภาษา

จากขั้นตอนวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา จะเห็นว่า วิธีสอนแบบนี้จะเน้นความแม่นยำในการเรียนรู้ของผู้เรียนจนถึงขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ และจากกิจกรรมต่าง ๆ จะสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้สอนตลอดเวลา ว่าผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละขั้นตอนหรือไม่

ประโยชน์ของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

1. ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการทางความคิด ตามรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญช่วยให้เกิดทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนต่อไป
2. ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน
3. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเน้นความเข้าใจความหมายหรือความคิดรวบยอดของภาษา
4. ผู้เรียนมีโอกาสดฝึกการใช้ภาษาในทักษะต่าง ๆ ในลักษณะบูรณาการเน้นปฏิสัมพันธ์ทางภาษาเป็นหลัก
5. ผู้เรียนมีโอกาสดคุ้นเคยกับกระบวนการอ่านที่ถูกต้อง เหมาะสมกับการรับรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วย ความสนใจ การใช้ประสบการณ์เดิม และการระลึกสิ่งที่อ่าน
6. ผู้เรียนมีโอกาสดทำงานร่วมกับผู้อื่น
7. ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงความสามารถเฉพาะด้าน และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้หลายรูปแบบ เช่น การวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

8. ผู้เรียนคุ้นเคยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. ผู้สอนสามารถให้การส่งเสริมได้ กับผู้เรียนหลายกลุ่มในขณะเดียวกัน ตามระดับความสามารถของแต่ละคน

10. ผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะการสอนภาษาของตนได้ดีขึ้น เพราะมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกชั้นตอน

2.9.2 วิธีสอนแบบวรรณิ

ความเป็นมาของวิธีสอนแบบวรรณิ

วิธีสอนแบบวรรณิ มีความเป็นมาที่สำคัญดังที่ วรรณิ โสภประยูร (2536 : 12 – 19) กล่าวว่าวิธีสอนแบบวรรณินี้ เริ่มคิดค้นเมื่อ พ.ศ. 2508 ได้ทดลองสอนกับ วิชาคณิตศาสตร์ ณ โรงเรียนคาราคาม เป็นครั้งแรก ต่อมา พ.ศ. 2510 จึงเริ่มร่ำ เป็นลำดับชั้นตอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครู และนิสิตนักศึกษาสถาบันให้ครูต่าง ๆ ซึ่ง มาสอนที่โรงเรียนคาราคาม แต่ผลการทดลองตามวิธีสอนที่สร้างขึ้นยังไม่สมบูรณ์ เพราะผลการทดลองมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ 60% อยู่บ้างจึงปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

วิธีสอนได้รับการพัฒนาให้มีลำดับขั้นตอน จะมีการจัดกิจกรรมให้มากขึ้นเรื่อยมา มีการปรับปรุงรวม 4 ครั้ง และในปี พ.ศ. 2524 วรรณิ โสภประยูร ได้นำวิธีสอนไปใช้อบรมครูอาสาสมัครในค่ายเขมรอพยพ ณ ศูนย์ก๊อแก้ว อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี (จังหวัดสระแก้วในปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ภายใต้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูค่ายอพยพของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สหประชาชาติ ตามความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (หรือ UNHCR) โดยครูอาสาสมัครเขมร มีพื้นความรู้เพียงชั้น ประถมปีที่ 4 หลังจากที่ได้รับการอบรม วิธีสอนแบบวรรณิแล้ว สามารถนำไปใช้สอนคณิตศาสตร์ให้เด็กเขมรในค่ายได้ผลเป็นที่น่าพอใจ องค์การ UNHCR ให้วรรณิ โสภประยูร จัดทำคู่มือการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้วิธีสอนแบบวรรณิ สำหรับเด็กเขมร ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และได้ใช้คู่มือนี้ในค่ายเขมรอพยพทุกแห่งในประเทศไทย

ต่อมา ใน พ.ศ. 2527 มีการเผยแพร่วิธีสอนในรูปแบบของ คู่มือครูไปตามโรงเรียนประถมศึกษาต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

วิธีสอนแบบวรรณิ จัดไว้เป็นกิจกรรมอย่างเป็นลำดับ ดังนี้

1. ชื่นนำ เพื่อสร้างความสนใจ ตั้งสมาธิ และทบทวนความรู้เดิมโดยใช้ของจริง ของจำลอง รูปภาพ นิทาน ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ชื่นสอน เพื่อให้เกิดนิมิตและเจตคติ

2.1 สอนให้เข้าใจโดยทำตามกระบวนการ ดังนี้

2.1.1 ใช้ของจริงหรือของจำลอง

2.1.2 ใช้ภาพแทนของจริง

2.1.3 ใช้สัญลักษณ์แทนภาพ

2.2 เสริมความเข้าใจ โดยการอธิบายคำที่นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน

2.3 แสดงเจตคติ โดยจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ ความสำคัญ และคุณค่าของสิ่งที่เรียน

3. ขั้นสรุป จับใจความสำคัญของประโยคและเรื่อง โดยสรุปเป็นความใจรวบรัด ถ้าไม่เข้าใจก็กลับไปศึกษาในขั้นตอนที่ 2 (ขั้นสอนใหม่)

4. ขั้นฝึกทักษะ ฝึกอ่านคำ อ่านประโยค แต่งประโยค และตอบคำถาม

5. ขั้นนำไปใช้ ฝึกแต่งเรื่องราวในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน

6. ขั้นประเมินผล สังเกตจากการตอบคำถาม การปฏิบัติงานกิจกรรม และผลงาน เป็นต้น (วรรณิ โสมประยูร, 2531 อ้างใน กัลยา ตูลพิจิตร, 2532 : 38)

แนวทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานในการสร้างวิธีสอนแบบวรรณิ

แนวทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานในการสร้างวิธีสอนแบบวรรณิ ของวรรณิ โสมประยูร นั้น เป็นทฤษฎีที่ส่งผลดีเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ระดับประถมศึกษาให้เกิดผล ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎี 8 ทฤษฎีด้วยกัน ดังนี้

1. ทฤษฎีเชื่อมโยงจิตสำนึก (Apperception) ของแฮร์บาร์ท ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนง่ายและรวดเร็ว

2. ทฤษฎีเชื่อมโยงสภาพการณ์จากสิ่งเร้าและสิ่งตอบสนอง (Connectionism) ของธอร์นไดค์ ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนในภาวะก่อนจะเชื่อมโยงกันกับการเรียนรู้ในภาวะหลังโดยอัตโนมัติด้วยการะบวนการสิ่งเร้าและตอบสนอง

3. ทฤษฎีเสริมแรง (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ ทำให้นักเรียนอยากเรียน

4. ทฤษฎีฝึกสมอง (Mental Discipline) ของเพลโต ทำให้นักเรียน รู้จักคิด

5. ทฤษฎีการสรุป (Generalization) ของจูด์ ช่วยในการจัดประสบการณ์ให้นักเรียน อย่างกว้างขวางและสรุปหลักการได้ง่ายขึ้น

6. ทฤษฎีการหยั่งรู้ (Insight through Configuration of a Perceived Situation) ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. ทฤษฎีการผ่อนคลาย (Suggestopedia) ทำให้นักเรียนรู้สึก ไม่ลำบากในการเรียน

8. ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (The Natural Approach) เน้นการสอนที่สอดคล้องกับการใช้ภาษาของนักเรียน ในชีวิตประจำวันและ เปิดโอกาสให้แสดงออกหรือกระทำด้วยตนเอง

ตามความเหมาะสมของแต่ละคน (วรรณิ โสมประยูร, 2536 : 19 - 20)

จากวิธีสอนแบบวรรณิที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า วิธีสอนแบบวรรณินี้เป็นการสร้างวิธีสอนโดยอาศัยหลักปรัชญา จิตวิทยา และทฤษฎีการเรียนรู้มาผสมผสานเข้ากับประสบการณ์ตรงของผู้สร้าง คือ วรรณิ โสมประยูร โดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับเด็กระดับประถมศึกษา ลักษณะเด่นของวิธีสอนแบบนี้ ตรงที่มีขั้นตอนที่ละเอียด มีลำดับขั้นตอนที่น่าสนใจ ต่างจากการสอนในรูปแบบอื่น ตรงที่ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและทบทวนความรู้เดิม โดยการใช้วงจริง หรือของจำลอง ใช้รูปภาพแทนของจริง ใช้สัญลักษณ์แทนรูปภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัด เพิ่มความเข้าใจให้กับนักเรียนมากขึ้น และถ้าเด็กไม่เข้าใจก็สามารถกลับไปทบทวนกิจกรรมก่อนหน้าที่ใหม่อีกครั้ง ซึ่งวิธีสอนแบบนี้มีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นวัยที่ต้องเรียน โดยใช้การทำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่เรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ด้วยความละเอียดเพื่อจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและวิธีสอนแบบวรรณินี้ นอกจากเป็นวิธีสอนที่ใช้ได้กับวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ในการเรียนวิชาภาษาไทย จากการวิจัยยังใช้ได้ผลกับการอ่านด้วย แล้วจะนำไปใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านเพื่อ ความเข้าใจภาษาไทยได้ เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในด้านการเรียน

3. ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทย

ชุดฝึกทักษะ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ฝึกทักษะของผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ตามเนื้อหาวิชาของแต่ละวิชา และสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนซึ่งลักษณะของผู้เรียนที่ต้องคำนึงถึงคือ จิตวิทยา และความสนใจของผู้เรียน โดย เปียเจต์ (อ้างใน วิจิ จิตเจ. วงศ์, 2537 :118) ได้กล่าวว่ามนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งในระหว่างที่ปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลภาพแห่งชีวิตนั้นจะเกิดการเรียนรู้และความคิดขึ้นมา สามารถแบ่งได้ 4 ขั้น คือ

1. ขั้นการพัฒนาการด้านประสาทสัมผัส (แรกเกิด – 2 ขวบ) เด็ก จะแสดงออก โดยการกระทำและเรียนรู้โดยผ่านอวัยวะรับสัมผัสโดยตรง ซึ่งเด็กรู้จักการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น ปาก หู ตา ระยะเวลาเด็กสามารถพูด และใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งการกระทำครั้งแรกเป็นไปโดยความบังเอิญ และต่อไปก็เป็นการกระทำที่วางแผนและเป็นไปตามประสบการณ์
2. ขั้นเตรียมสำหรับความคิดที่มีเหตุผล (2-7 ขวบ) ขั้นนี้เด็กเริ่มเรียนรู้ การพูด และการเข้าใจความหมาย ทำทาง สื่อความหมาย เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น แต่ยังไม่สามารถใช้สติปัญญา คือ ทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็เริ่มความรู้ทางความรู้ความเข้าใจ และความหมายของสัญลักษณ์ สามารถใช้ภาษาบอกสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้ปัจจัย

ที่ช่วยให้เด็กเรียนโลกและสิ่งแวดล้อมโดยประสบการณ์ทางอ้อมคือ การใช้ภาษา เพื่อฟัง พูด เข้าใจและคิด

3. ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (7-11 ปี) ระยะนี้เด็กสามารถใช้สมองคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหา สามารถเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ได้ดี และสามารถใช้ภาษาเป็นสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนรู้ คิด ติดต่อกับผู้อื่นและตนเอง ช่วงความสนใจยาวนานขึ้น เข้าใจกฎระเบียบ คำสั่งได้ดี เป็นช่วงเวลาซึ่งเหมาะจะฝึกเรื่อง กฎ ระเบียบวินัย หรือฝึกทักษะทางภาษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. ขั้นการคิดอย่างมีเหตุผล (11-15 ปี) เด็กวัยนี้เข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมได้ดี คิดอย่างเป็นแบบแผน แก้ปัญหาและตัดสินใจโดยพิจารณาเหตุผลต่างๆ มาประกอบ

ทั้งนี้ ปรีศนา พุทธสุวรรณ (2528 :19) ได้แนะนำหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ

1. ความใกล้ชิด โดยใช้สิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งจะเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างความพอใจแก่ผู้เรียน

2. การฝึกหัดคือ การที่ผู้เรียนได้ทำซ้ำๆ กัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่แม่นยำ

3. กฎแห่งผล คือ การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงการทำงานของตน ด้วยการเฉลยคำตอบ ช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข และสร้างความพอใจให้แก่ผู้เรียน

4. การจูงใจ คือ การจัดแบบฝึกหัดเรียงลำดับจากง่ายไปยาก หรือมีรูปประกอบสีสันสวยงาม และแบบฝึกมีหลายรูปแบบ

ในการสร้างแบบฝึกนั้น กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 17-18) ให้เสนอขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยศึกษาจากการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากเป็นไปได้ควรศึกษาความต่อเนื่องของปัญหาในทุกระดับชั้น เช่น การหาแนวปัญหาทุกระดับชั้นหรือไม่

2. วิเคราะห์เนื้อหา หรือทักษะที่เป็นปัญหาออกเป็นเนื้อหาหรือทักษะย่อยๆ เพื่อใช้ในการสร้างแบบทดสอบ และบัตรฝึกหัด

3. พิจารณาวัตถุประสงค์ รูปแบบขั้นตอนการใช้ชุดแบบฝึกหัด เช่น จะนำแบบฝึกไปใช้ได้อย่างไร และแบบฝึกจะต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง

4. สร้างแบบทดสอบ ซึ่งอาจมีแบบทดสอบดังนี้

4.1 แบบทดสอบเชิงสำรวจ

4.2 แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง

4.3 แบบทดสอบความก้าวหน้าเฉพาะเรื่องเฉพาะตอนโดยแบบทดสอบ ที่สร้างขึ้นจะ

ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาหรือทักษะที่วิเคราะห์ไว้ในขั้นตอนที่ 2

5. สร้างบัตรฝึกหัด เพื่อใช้พัฒนาทักษะย่อยๆ แต่ละทักษะ ในแต่ละบัตรจะมีคำถามให้นักเรียนตอบ การกำหนดรูปแบบ ขนาดของบัตรพิจารณาตามความเหมาะสม

6. สร้างบัตรอ้างอิง เพื่อใช้อธิบายคำตอบหรือแนวทางการตอบแต่ละเรื่อง การสร้างบัตรอ้างอิงนี้อาจทำเพิ่มเติมเมื่อได้นำบัตรฝึกหัดไปทดลองใช้แล้ว

7. สร้างแบบบันทึกความก้าวหน้า เพื่อใช้บันทึกผลการทดสอบหรือผลการเรียน โดยจัดทำเป็นตอน เป็นเรื่องๆ เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าเป็นระยะๆ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความก้าวหน้า

8. นำเอาแบบฝึกหัดไปทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่อง คุณภาพของบัตร ฝึกหัด คุณภาพของแบบฝึกหัด

9. ปรับปรุงแก้ไข

10. รวบรวมเป็นชุด จัดทำคำชี้แจง คู่มือการใช้ เปรียบเทียบเพื่อประโยชน์ต่อไป

ฐปะนิษฐ์ นาคทรพรพ (2515 : 10) กล่าวว่า การพัฒนาภาษาไทยให้สนุก ต้องให้นักเรียนพยายามทำแบบฝึกหัดให้มากที่สุด ในแบบฝึกหัดจะบ่งชี้ข้อคิด เมื่อครูชี้แจงให้ทราบว่าตรงนั้นตรงนี้คิดจะทำให้รู้สึกสนุกขึ้น แต่ระวังอย่าให้เป็นภาระประจานนักเรียนและเมื่อมีข้อคิดจะต้องแก้ไขอย่าปล่อยให้ผ่านไปโดยไม่ได้แก้ไขเป็นอันขาด

รัชนี ศรีไพรวรรณ (2517 : 411-413) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดทำแบบฝึกทักษะว่า

1. ให้สอดคล้องกับจิตวิทยา และพัฒนาการของเด็กและลำดับขั้นของการเรียน เด็กแรกเรียนยังมีประสบการณ์น้อย แบบฝึกทักษะจะต้องอาศัยรูปแบบ สีสวยดึงดูดใจเด็ก และเป็นไปตามลำดับความยากง่าย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจทำ

2. ให้อธิบายความหมายว่ามุ่งจะฝึกในด้านใดแล้วจัดเนื้อหาให้ตรงกับความรู้ความหมายที่วางไว้ครูต้องจัดทำไว้ล่วงหน้าเสมอ

3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ถ้าสามารถแยกความสามารถ และจัดทำแบบฝึกหัดเพื่อส่งเสริมเด็กแต่ละกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

4. ในแบบฝึกหัดต้องมีคำชี้แจงง่ายๆ สั้นๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจ ถ้าเด็กยังอ่านไม่ได้ ครูต้องชี้แจงด้วยคำพูดที่ใช้ภาษาง่ายๆ สั้นๆ เพื่อสามารถให้เด็กทำตามคำสั่งได้

5. แบบฝึกหัดต้องมีความถูกต้อง ครูจะต้องพิจารณาดูให้ถี่ถ้วน อย่าให้มีข้อผิดพลาดได้

6. การให้เด็กทำแบบฝึกหัดแต่ละครั้ง ต้องให้เหมาะสมกับเวลา และความสนใจของเด็ก เด็กเล็กๆ ย่อมสนใจจะทำสิ่งใดอยู่ได้ไม่นาน

7. ควรทำแบบฝึกหัดหลายๆ แบบเพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้กว้างขวางและส่งเสริมให้เกิดความคิด

8. กระดาษที่ให้เด็กทำแบบฝึกหัดต้องเหนียวและทนทานพอสมควร

นอกจากนี้ ลอ อ. การุณยวุฒิ และคนอื่นๆ (2517 : 137- 138) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ใช้หลักการเรียนรู้ เช่น นักเรียนต้องเข้าใจเป้าหมายที่ฝึกนักเรียน ฝึกด้วยความตั้งใจและสนใจอยากทำ

2. การฝึกหัดต้องทำโดยจำเพาะเจาะจงเฉพาะอย่าง ถ้ามีแบบไว้จะทำให้ง่าย ครูผู้สอนแบบอย่างที่ต้องทำตาม

3. ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป จนนักเรียนเบื่อ ถ้าใช้เกมหรืออุปกรณ์ช่วย นักเรียนจะตั้งใจอยู่ได้นาน

4. วิธีที่ให้นักเรียนฝึก ควรใช้วิธีที่เป็นระเบียบ รวดเร็ว ย่นย่อ จรวดเริ่มต้นตัว จับไวให้นักเรียนพร้อมที่จะทำ จัดสิ่งที่ล่าช้าต่างๆ

5. ระดับความยากง่ายของแบบฝึกหัดต้องเหมาะสมกับนักเรียน

6. เวลาที่ใช้ในการฝึกหัดในระยะแรกๆควรสั้นกว่า แล้วจึงค่อยขยายเวลาให้มากขึ้น

7. ต้องมีการฝึกหัดเป็นรายบุคคล หรือเป็นรายกลุ่มด้วย เพราะแต่ละคนย่อมมีจุดอ่อนต่างกัน

8. ครูควรให้นักเรียนทราบผลความก้าวหน้าของการทำแบบฝึกหัด ซึ่งจะเป็นการจูงใจที่ดี

9. เมื่อนักเรียนฝึกหัดแล้ว ต้องให้นำไปใช้และมีการติดตามผล

ริเวอร์ (River, 1968, pp.97-105) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกหัดไว้ดังนี้

1. ต้องมีการฝึกนักเรียนมากพอควรในเรื่องหนึ่งๆ ก่อนที่จะมีการฝึกเรื่องอื่นๆต่อไปทั้งนี้ทำขึ้นเพื่อกระตุ้นให้เขาไปทดสอบ

2. แต่ละบทควรฝึกโดยใช้แบบประโยคเพียงหนึ่งแบบเท่านั้น

3. ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว

4. ประโยคที่ฝึกควรเป็นประโยคสั้นๆ

5. ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันที่นักเรียนรู้จักดีแล้ว

6. เป็นแบบฝึกที่ให้นักเรียนใช้ความคิดด้วย

7. แบบฝึกควรมีหลายๆแบบ เพื่อไม่ให้เด็กเบื่อ

8. ควรฝึกให้นักเรียนสามารถใช้สิ่งที่เรียนไปแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาร์คัส เพอร์ดี และ คินนี (1970, pp.41-42 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531 : 167) ได้ให้หลักการฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ก่อนการฝึก ควรสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและทราบ

เหตุผลที่ต้องฝึก การฝึกอย่างไม่เข้าใจความหมายอาจไม่ทำให้เกิดทักษะ

2. การฝึกควรให้ผู้เรียนได้รับการฝึกตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ภายใต้การแนะนำที่ดี ถ้าฝึกทักษะผิดๆจะทำให้เสียเวลาเป็นอย่างมากในการแก้ไข

3. ช่วงเวลาการฝึกสั้นๆบ่อยๆ ด้วยแบบฝึกที่คัดเลือกแล้วเป็นอย่างดี จะมีประสิทธิภาพกว่าการฝึกช่วงยาวๆซึ่งผู้เรียนจะเบื่อหน่ายไม่สนใจ

4. กิจกรรมการฝึกควรจะหลากหลาย นอกจากแบบฝึกหัดต่างๆแล้วอาจใช้เกม ใบหู หรือกิจกรรมอื่นๆบ้าง

5. การฝึกอย่างมีความมุ่งหมายจะเกิดประโยชน์มาก ถ้าผู้เรียนเห็นคุณค่าและความจำเป็นของสิ่งที่เรียนหรือฝึกโดยอาจใช้ความทดสอบ หรือวิธีการอื่น เพื่อชี้ให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายหลังการฝึก

6. การฝึกความสัมพันธ์กับมีเหตุผล ขณะฝึกควรให้ผู้เรียนใช้ความคิดหาเหตุผลควบคู่ไปด้วย

ในการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยนี้ ต้องใช้หลักจิตวิทยาการศึกษาเข้ามาช่วย เพื่อให้แบบฝึกสร้างมีความสมบูรณ์และเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียน โดยให้สอดคล้องกับวัย ความสามารถและความสนใจของเด็กในเรื่องนี้ สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทรมพรรย์ (2522 : 52-62) ได้แนะนำหลักจิตวิทยาที่ควรนำมาใช้พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. กฎการเรียนรู้ ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) เกี่ยวกับกฎการฝึกหัดซึ่งสอดคล้องกับการทดลองของ Watson นั้นคือ สิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆย่อมทำให้ผู้ฝึกคล่องแคล่วสามารถทำได้ดี ในทางตรงกันข้าม สิ่งใดก็ตามที่ไม่ได้รับการฝึกหัดทอดทิ้งไปนานแล้วย่อมทำได้ไม่ดีเหมือนเดิม นอกจากนี้การฝึกฝนหรือกระทำซ้ำก็จะมีผลให้เกิดทักษะเพิ่มขึ้น

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรคำนึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถและความสนใจที่ต่างกัน ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึก จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมไม่ยากหรือง่ายเกินไป และควรมีหลายแบบ

1. การจูงใจผู้เรียน สามารถทำได้โดยการจัดทำแบบฝึกจากง่ายไปหายากเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้ติดตามต่อไปและทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการทำแบบฝึกนอกจากนั้น การใช้แบบฝึกจะช่วยไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

2. การนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต และการเรียนรู้มาให้นักเรียนได้ทดลองทำ ภาษาที่ใช้พูด ใช้เขียนในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนและทำแบบฝึกในสิ่งที่ใกล้ตัว นอกจากจะจำได้แม่นยำแล้วนักเรียนยังสามารถนำหลักและความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อีกด้วย

พรณี ชูทัย (2522 : 192-195) ได้เสนอการนำหลักจิตวิทยามาช่วย ในการฝึกทักษะพอสรุปได้คือ

1. การสาธิตและการอธิบายแนะนำ เริ่มแรกควรบอกให้นักเรียนทราบว่าอย่างไรจึง
แรงให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเรียนนั้น เพื่อเร้าให้เกิดความสนใจ

2. ให้เด็กได้มีโอกาสเด็กได้ฝึกซ้ำๆและควรได้ให้การเสริมแรงอย่างทั่วถึง

3. ในขณะที่ฝึกหัด การให้คำแนะนำควรให้เพื่อช่วยให้เด็กฝึกทักษะนั้นๆได้ด้วยตัวเอง

4. ให้คำแนะนำที่อยู่ในบรรยากาศที่สบายๆครูผู้สอนต้องใจเย็น ไม่ดุ บรรยากาศที่ไม่ดี
เกรียจะช่วยให้เด็กเกิดความพยายามที่จะฝึก

5. สิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนพบปัญหายากในการฝึกทักษะใหม่ คือ การที่ทักษะเก่าของผู้เรียนจะมารบกวนการเรียนรู้ทักษะใหม่ ซึ่งควรแก้ไขด้วยการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ทักษะใหม่
ที่จะฝึกฝนนั้นจะมีวิธีการของมัน ซึ่งต่างไปจากวิธีการของทักษะเก่าและพยายามกระตุ้นให้นักเรียน
ระลึกอยู่เสมอว่า เขากำลังเรียนทักษะใหม่

ซึ่งในการใช้แบบฝึกนั้นมีหลักดังนี้

1. ก่อนการฝึก ควรสอนให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ และ
ทราบเหตุผลที่จะต้องฝึก การฝึกอย่างไม่เข้าใจความหมายอาจไม่ทำให้เกิดทักษะ

2. การฝึกควรให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนขึ้นตอนที่ถูกต้อง ภายใต้การแนะนำที่ดี
ถ้าฝึกทักษะผิดๆจะทำให้เสียเวลาอย่างมากในการแก้ไข

3. ช่วงเวลาการฝึกสั้นๆบ่อยๆด้วยแบบฝึกที่คัดเลือกแล้วเป็นอย่างดี จะมีประสิทธิภาพ
กว่าการฝึกช่วงยาวๆซึ่งผู้เรียนจะเบื่อหน่ายไม่สนใจ

4. กิจกรรมการฝึกควรหลากหลาย นอกจากแบบฝึกหัดต่างๆแล้ว อาจใช้เกมแก้ปัญหา
หรือกิจกรรมอื่นๆบ้าง

5. การเฝ้าสังเกตมีความมุ่งหมายจะเกิดประโยชน์มาก ถ้าผู้เรียนเห็นคุณค่าและความ
จำเป็นของสิ่งที่เรียนหรือฝึกโดยอาจใช้การทดสอบ หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อชี้ให้เห็น ผลที่เกิดขึ้น
ภายหลังการฝึก

6. การฝึกควรสัมพันธ์กับความมีเหตุผล ขณะฝึกควรให้ผู้เรียนใช้ความคิดหาเหตุผล
ควบคู่ไปด้วยทั้งนี้แบบฝึกอาจมีรูปแบบไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม
การฝึกอาจขึ้นอยู่กับลักษณะเป็น บัตรใบสั่ง ใบงาน หรือใบกำหนดงาน ชุดแบบฝึกหัด เป็นต้น

จากเอกสารที่เกี่ยวกับแบบฝึกการเขียนสะกดคำดังกล่าว สรุปได้ว่า แบบฝึกเป็นเครื่องมือ
ที่จำเป็นต่อการฝึกทักษะทางภาษาของนักเรียน และการฝึกทักษะแต่ละทักษะนั้นควรจะมีการฝึก
หลายๆแบบ เช่น อาจเป็นการเติมพยัญชนะต้น ตัวสะกด การทายปัญหา หรือเติมคำจากรูปภาพ
โดยใช้แบบฝึกที่แตกต่างกันออกไปเพื่อให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการฝึก โดยเฉพาะกับนักเรียน
ระดับประถมศึกษาแบบฝึกนั้นควรจะมีรูปภาพประกอบด้วย เพื่อเป็นเครื่องเร้าความสนใจให้อยาก
ทำแบบฝึก แบบฝึกนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการเรียนทักษะทางภาษาของนักเรียนแล้ว

ยังมีประโยชน์สำหรับครู ในการสอนทำให้ทราบพัฒนาการทางภาษานั้นๆของเด็ก เห็นข้อบกพร่องในการเรียนซึ่งจะได้แก้ไขปรับปรุงได้ทันทั่วทั้ง เป็นการช่วยทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จทางการเรียน

3.1 ลักษณะของแบบฝึก

ก่อน สวัสดิทาณิชย์ (อ้างใน ประสงค์ ราชณสุข,2532 :53) ได้แนะนำเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของแบบฝึก พอสรุปได้ดังนี้

1. แบบฝึกควรมีหลายแบบ เพื่อเด็กจะได้ไม่เบื่อ
2. ควรเป็นแบบฝึกสั้นๆ
3. ควรให้ฝึกในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน
4. ควรมีการประเมินผลขณะที่ฝึกหัดเพื่อดูว่าเกิดความชำนาญในทักษะนั้นเพียงใด

นอกจากนี้ นิตยา ฤทธิโยธี และศศิธร สุทธิแพทย์(อ้างใน สุทธิ บะเรสิฐศรี, 2526 : 21) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของแบบฝึกว่า จะต้องเป็นแบบฝึกที่ทำทำให้นักเรียนอยากทำ มีความยากง่ายหรือสั้นยาวเหมาะสมแก่นักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่สามารถทำได้ทั้งยังต้องเกี่ยวข้องกับบทเรียนตรงตามหลักจิตวิทยา ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความหมายต่อชีวิตเหมาะสมแก่วัย และความสามารถของเด็ก มีลักษณะช่วยความสนใจก่อให้เกิดความสนุก พอใจแก่ผู้เรียนสามารถฝึกได้ด้วยตัวเอง

3.2 ขั้นตอนการสร้างแบบฝึก

จากเอกสารแนวทางการจัดทำผลงานทางวิชาการ สำหรับข้าราชการครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างใน ศศิธร อินคุ่น, 2535 : 29) ได้เสนอขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหา และความต้องการ โดยศึกษาจากการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัญหาในทุกระดับหรือเฉพาะชั้นใดชั้นหนึ่งหรือไม่

2. วิเคราะห์เนื้อหา หรือทักษะที่เป็นปัญหา ออกเป็นเนื้อหา หรือทักษะย่อยๆเพื่อสร้างแบบทดสอบ และบัตรฝึกหัด

3. พิจารณาวัตถุประสงค์ รูปแบบและขั้นตอนการใช้แบบฝึก
4. สร้างแบบทดสอบ ซึ่งอาจมีแบบทดสอบดังนี้

- 4.1 แบบทดสอบเชิงสำรวจ
- 4.2 แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง
- 4.3 แบบทดสอบความก้าวหน้า

5. สร้างบัตรฝึก เพื่อใช้พัฒนาทักษะย่อย
6. สร้างบัตรอ้างอิง
7. สร้างแบบบันทึกความก้าวหน้า

8. นำแบบฝึกหัดไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาข้อบกพร่อง

9. ปรับปรุงแก้ไข

10. รวบรวมเป็นชุด จัดทำคำชี้แจง คู่มือการใช้ ฯลฯ

3.3 ประโยชน์ของแบบฝึก

ยุพา ยิ้มพงษ์ (อ้างใน สุนทรี ประเสริฐศรี, 2526 : 20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะดังนี้

1. เป็นส่วนเพิ่มเติมในการเรียนทักษะ
2. ช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้ดีขึ้น และคงทนยิ่งขึ้น
3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดผลดีทางด้านจิตใจ มากขึ้น
4. ช่วยให้ครูเห็นปัญหาของเด็กได้ชัดเจน และแก้ปัญหาได้ทันเวลา
5. เด็กสามารถเก็บแบบฝึกไว้ใช้สำหรับทบทวนด้วยตนเอง
6. ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากจบบทเรียนแล้ว
7. ช่วยให้ครู และนักเรียนประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการฝึกงาน แต่ละครั้ง

ส่วน เซาว์น เกดเพทวงศ์ (อ้างใน สุนทรี ประเสริฐศรี, 2526 : 20) สรุป คุณประโยชน์ของแบบฝึกว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและช่วยให้ครูทราบผลการเรียนของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่า แบบฝึก เป็นสื่อสารการเรียนรู้การสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งหากสร้าง โดยใช้หลักการทางจิตวิทยาเป็นแนวทางจนทำให้ได้แบบใดที่มีคุณค่าเหมาะสมแก่ผู้เรียนแล้ว ก็จะก่อประโยชน์ต่อนักเรียนในการเรียนรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์

มัลลิกา ภักดิ์ธรงค์ (2531) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน การเขียน และทัศนคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัด นครราชสีมา ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนโรงเรียนวัดโคกพรหมตั้งตรงจิต 7 จังหวัดนครราชสีมา จากผลปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีผลการเรียนสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้าน ความเข้าใจในการอ่านที่ระดับ .01 ความสามารถในการเขียนที่ระดับที่ .05 และทัศนคติต่อการเรียนภาษาไทยระดับที่ .001

นฤมล กังวาลไกล (2534) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเขียน และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสารอด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาปรากฏว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับการสอนปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุทธิรัตน์ คงไทย (2539) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วย วิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ และความสนใจในการอ่าน ผลการศึกษา ปรากฏว่าพัฒนาการทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีพัฒนาพัฒนาการทางการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีความสนใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอน แบบมุ่งประสบการณ์ภาษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษานี้ เป็นวิธีการสอนภาษาไทย ที่ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านทักษะการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านเพื่อความเข้าใจ นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะในการเขียน มีทัศนคติและเจตคติต่อวิชาภาษาไทยดีขึ้นด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนแบบวรรณิ

ชะเอม ชวลิตชัยชาญ (2530) ได้ทำการทดลองสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณและการหารกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน โดยวิธีสอนแบบวรรณิ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณและการหารระหว่างนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่ำ ปานกลาง สูง ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบวรรณิกับวิธีสอนของ สสวท. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิไลวรรณ เอื้อสุวรรณ (2531) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 4 ที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน โดยวิธีสอนแบบวรรณิกับ วิธีสอนของ สสวท. ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ระหว่างนักเรียนซึ่งมีระดับความสามารถทางการเรียนต่ำ ปานกลาง และสูง ที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบวรรณิกับวิธีสอนของ สสวท. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กัลยา ตูลพิจิตร (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านวิชาภาษาไทยของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้หนังสือเรียนเล่มเล็ก ระหว่างวิธีสอนแบบวรรณิกับ วิธีสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดบางพลีใหญ่ ในอำเภอบางพลี จังหวัด สมุทรปราการ ผลการศึกษาปรากฏว่า ความสามารถทางการอ่านวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หนังสือเรียนเล่มเล็ก ระหว่างวิธีสอนแบบวรรณิกับวิธีสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าวิธีสอนแบบวรรณิทำ ให้ความสามารถทางการอ่านของนักเรียนสูงกว่าวิธีสอนตามคู่มือครู

ประณิตา อุทาน (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการ เรียนรู้ต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอ ไกรภพระ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้รับการสอนแบบวรรณิ โดยวิธีแบบวรรณิ กับวิธีปกติทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียน วัดไกรภพระใต้ และโรงเรียนบ้านหาดสูง อำเภอไกรภพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษารายงานว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่ได้รับการ สอนซ่อมเสริม โดยวิธีแบบวรรณิ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่า กลุ่มที่สอนตามคู่มือครู

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบวรรณิดังกล่าว เห็นได้ว่า วิธีสอนแบบวรรณิ นอกจากจะใช้ได้ผลกับวิชาคณิตศาสตร์แล้ว ยังสามารถใช้สอนวิชาภาษาไทยได้โดยเฉพาะการอ่าน ยังส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความคงทนในการเรียนรู้มากขึ้นด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับการนำสื่อการ์ตูนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ชยันต์ เพชรศรีจันทร์ (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการสอนด้วยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา โดยสื่อ หนังสือเรียนที่ใช้ภาพเหมือน กับสื่อหนังสือเรียนที่ใช้ภาพการ์ตูน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ประชาชนเวชน์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของ นักเรียนที่เรียนด้วย วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา โดยสื่อหนังสือที่ใช้ภาพเหมือน กับสื่อ หนังสือที่ใช้ภาพการ์ตูนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสนใจในการอ่าน ของนักเรียน ในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยขนาดค่อทิพผลเท่ากับ 1.63 หรือที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ 94.18

ประกาศิ กรเกษม (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน จากหนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนกับ วิธีสอนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากหนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 3 บทเรียน อันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในการทำแบบทดสอบหลังการเรียนทุกบทเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากหนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ

วิรัตน์ ไชยมุข (2538) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจรรยาบรรณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนในวิชาเสริมทักษะคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเสริมทักษะคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนการ์ตูน วิชาเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากในเชิงพอใจต่อการเรียน โดยใช้บทเรียนการ์ตูน เรื่อง สมการ

พูนศรี จันทรสกุล (2541) ได้ทดลองการใช้การ์ตูนประกอบการสอนกิจกรรมในวงกลม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาล ผลการทดลองปรากฏว่า ได้หนังสือการ์ตูนสำหรับใช้ประกอบการสอนกิจกรรมในวงกลม เพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญาของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ทั้งหมด 4 หน่วย รวม 20 เรื่อง มีขนาดรูปเล่ม 21 X 27 เซนติเมตร ก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทางด้านสติปัญญาไม่แตกต่างกัน หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการด้านสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการทางด้านสติปัญญาแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุพิมล ทรงประดิษฐ์ (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนซ่อมเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การ์ตูนประกอบบทเรียน กับการใช้ครูสอน ผลการศึกษาปรากฏว่าคะแนนหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนซ่อมเสริม โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบบทเรียน กับกลุ่มที่ครูเป็นผู้สอน จากแบบทดสอบทั้ง 3 ชุด พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนซ่อมเสริม โดยใช้ภาพการ์ตูนสามารถเรียนได้ดี และมีความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมจากครูผู้สอน